

LIETUVOS RESPUBLIKOS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS KONTROLIERIUS

Lietuvos Respublikos Seimo
Žmogaus teisių komitetui
Gedimino pr. 53
01109 Vilnius

2011-10-07 Nr. 02-2-1393

DĖL DUOMENŲ APIE ASMENS TEISTUMĄ TEIKIMO

Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos praktikoje buvo atkreiptas dėmesys į tai, kad teisės aktuose nėra reglamentuotas ypatingų asmens duomenų tvarkymo (teikimo) aspektas, t. y. vaiko atstovo(-ų) pagal įstatymą teisė gauti informaciją apie faktiškai su vaiku gyvenančio ar siekiančio su vaiku bendrauti asmens teistumą.

Vienu iš Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigai žinomų atvejų, savivaldybės vaiko teisių apsaugos skyrius iš teismo, pastarojo iniciatyva, raštu gavo informaciją apie baudžiamosios bylos nagrinėjimo metu paaiškėjusią aplinkybę, kad kaltinamasis yra anksčiau teistas ne tik už turtinio pobūdžio nusikaltimą, tačiau ir už nusikaltimą, kuriuo buvo pažeista vaiko seksualinio apsisprendimo laisvė ir neliečiamumas (seksualinis mažamečio prievartavimas, Baudžiamojo kodekso 150 straipsnio 4 dalis).

Savivaldybės vaiko teisių apsaugos skyriaus nuomone, teismas minėtą informaciją pateikė, siekdamas atkreipti dėmesį į šią šeimą, kurioje auga mažamečiai vaikai, bei užkirsti kelią galimoms nusikalstamoms veikoms. Pažymėtina, kad kaltinamojo šeimoje augo du mažamečiai vaikai, vienas iš jų – sutuoktinės vaikas iš pirmosios santuokos, ir praktikoje buvo sprendžiamas klausimas dėl kaltinamojo sutuoktinės informavimo apie ankstesnius sutuoktinio teistumus ir konsultavimo dėl teisės pažeidimų prevencijos.

Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, atsakydama į savivaldybės vaiko teisių apsaugos skyriaus paklausimą dėl nurodytos situacijos, pažymėjo, kad asmens duomenys gali būti teikiami tik tuo atveju, jei tai yra būtina nustatytam asmens duomenų tvarkymo tikslui pasiekti. Atsižvelgiant į tai, kad vienas iš savivaldybės vaiko teisių apsaugos skyriaus uždavinių yra užtikrinti visų savivaldybėje gyvenančių vaikų teisių ir teisėtų interesų apsaugą, Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija išsakė nuomonę, kad vaiko teisių apsaugos skyrius turėtų įvertinti visą su šeima susijusią informaciją ir kilus įtarimams dėl grėsmės vaikui, apie sutuoktinio teistumą dėl seksualinės prievartos prieš mažametį informuoti vaiko motiną. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija atkreipė dėmesį į tai, kad teisės aktuose nėra įtvirtinta, kad vaiko

tėvai visais atvejais privalo būti informuoti apie savo sutuoktinių teistumą, todėl ir kiekviena situacija turi būti vertinama individualiai, atsižvelgiant į visas aplinkybes.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nurodytu atveju institucijos svarstė galimą situacijos grėsmingumą tik to iš vaikų, kuris nėra kaltinamojo vaikas, atžvilgiu, tačiau manytina, kad grėsmė vaikui turėtų vertinama nepriklausomai nuo vaiko kilmės, ryšio su teistu asmeniu. Taip pat paminėtina, kad šiuo atveju buvo sprendžiamas klausimas dėl informacijos apie kaltinamojo teistumą suteikimo tik vaiko motinai, tačiau pastebėtina, kad teisės aktuose yra įtvirtintas vaiko tėvo ir motinos teisių ir pareigų savo vaikų atžvilgiu lygybės principas. Remiantis tuo, manytina, kad skyriumi gyvenantis tėvas (motina), jeigu nėra papildomų, objektyvių aplinkybių, taip pat turėtų žinoti apie faktiškai kartu su vaiku gyvenančio asmens teistumą ir galimą grėsmę vaikui.

Kitu Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigai žinomą atveju, skyriumi gyvenantis vaiko tėvas žinojo, kad faktiškai su jo vaiku gyvenantis asmuo (buvusios sutuoktinės vyras ar sugyventinis), yra teistas, tačiau norėjo gauti duomenis apie tai, už kokią nusikalstamą veiką asmuo yra teistas praityje. Tėvo teigimu, jis siekė gauti duomenis apie asmens teistumą, siekdamas įvertinti vaiko saugumą bei poreikį imtis priemonių, kurios padėtų apsaugoti vaiko teises ir interesus (pavyzdžiui, kreiptis į teismą dėl vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo). Savivaldybės vaiko teisių apsaugos skyriui buvo žinoma informacija apie kartu su pareiškėjo vaiku gyvenančio asmens teistumą, tačiau vadovaujantis Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo nuostatomis, ji nebuvo atskleista vaiko tėvui.

Atsižvelgiant į tai, kad nėra susiformavusi praktika, jog teismai ar teisėsaugos institucijos teiktų savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyriams informaciją apie jų veikloje paaiškėjančias aplinkybes, kad asmuo, kuris faktiškai gyvena ar bendrauja (siekia bendrauti) su vaiku, praityje buvo teistas už nusikalstamas veikas, kuriomis buvo pažeistos vaiko seksualinio apsisprendimo laisvė ir neliečiamumas, kitos vaiko teisės, laisvės ar teisėti interesai, taip pat į tai, kad šis vaiko saugumo klausimo aspektas nėra plačiai, viešai nagrinėtas ir diskutuotas, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos (manytina ir savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyrių) praktikoje panašios situacijos nėra dažnai analizuojamos. Tačiau turint omenyje įvairias priemones, kuriomis siekiama stiprinti vaiko teisių ir teisėtų interesų apsaugą (ypatingai vaiko apsaugą nuo seksualinio smurto ir išnaudojimo), manytina, kad šios problemos aktualumas didės ir pareikalaus sprendimų.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierės nuomone, šiuo metu esanti situacija, kai daroma prielaida, kad sprendimą dėl informacijos apie asmens teistumą suteikimo vaiko atstovui(-ams) pagal įstatymą turi priimti savivaldybės vaiko teisių apsaugos skyrius, nors tokia vaiko teisių apsaugos skyriaus teisė bei sprendimo (ne)suteikti informaciją apie asmens teistumą priėmimo pagrindai (kriterijai) nėra įtvirtinti įstatyminio lygmens teisės akte, sudaro prielaidas piktnaudžiavimui, nepagrįstų, neobjektyvių sprendimų priėmimui bei atitinkamai asmens teisės į gyvenimo privatumą, asmens duomenų apsaugą ir kitiems pažeidimams bei iš to kylančioms teisinėms pasekmėms. Taip pat svarstytina, ar pagrįstai siūloma savivaldybės vaiko teisių

apsaugos skyriui numatyti (perkelti) visą atsakomybę dėl sprendimo (ne)suteikti informaciją apie asmens teistumą vaiko atstovui(-ams) pagal įstatymą.

Turint omenyje tai, kad informacija apie asmens teistumą yra priskiriama ypatingiems asmens duomenims ir šių duomenų tvarkymui (taip pat ir teikimui) yra taikomi griežtesni ir didesni apsaugos reikalavimai, bei siekiant gerinti vaiko teisių apsaugą ir užtikrinti vieningos praktikos formavimąsi, vaiko teisių apsaugos kontrolierės nuomone, klausimas dėl informacijos apie asmens teistumą suteikimo vaiko atstovui(-ams) pagal įstatymą turi būti išsamiai reglamentuotas įstatyminiame lygmenyje, o susiję procedūriniai klausimai - poįstatyminiuose teisės aktuose.

Remdamasi tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasi Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymo 2 straipsniu, 11 straipsnio 4 punktu ir 15 straipsnio 1 dalimi, vaiko teisių apsaugos kontrolierė prašo Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komitetą atkreipti dėmesį į teisinio reglamentavimo spragas.

Pagarbiai

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė

Edita Žiobienė

